

Prof. dr. Alija A. Ramljak
 ass. Nedžad Korajlić

ANATOMIJA MISTERIOZNOG UBISTVA

“Cherchez la femme “
 (tražite ženu!)¹

Uviđaj na licu mjesta – poprišta zločina je integralna istražna radnja koja se obavlja što hitnije i iscrpnije (temeljitije), u kontinuitetu, savjesno i sistematično, ali i veoma oprezno. Nikakve naknadne i dopunske uviđajne radnje na licu mjesta nisu dozvoljene. Nažalost, takvi postupci se događaju, što na svoj način govori o neozbiljnosti, površnoj educiranosti, konfuznosti odnosno nesistematičnosti pa i neodgovornosti ovlaštenih kriminalističkih organa. Jedino će se naknadno izvršiti dopunska rekonstrukcija inkriminiranog događaja. Jer, poprište mjesta nasilne smrti je markantna etapa u isljeđivanju : magistralna putanja po kojoj bi trebalo da započne i da se kreće kriminalistička istraga. Pritom je neophodno naglasiti da se na licu mjesta istražuje objektivna stvarnost, sa kojom se dokazuje i potvrđuje materijalna istina. Šta više, mjesto zločina je, gotovo redovito, rasadnik i bogata riznica makro – i mikrotragova. Sam uviđaj, suštinski i prevashodno predstavlja, kao što u načelu proizilazi iz formulacije čl. 233 ZKP – a, kombinirane taktičke i tehničke kriminalističke radnje, pod okriljem krivično – istražnog postupka.²

¹ Jezgrovita francuska uzrečica sa jasnom i duboko kriminalistički intoniranom porukom. Žena kao simbol zla: uzrok nesreće, sukoba, zločina (npr. ubistva); drugim riječima upleteni “ženski prsti”.

² Ramljak, A.: Medicinska kriminalistika, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999.

/Uviđajem se vjerodostojno snimi stanje na licu mjesta, sa svim zapaženim, otkrivenim i fiksiranim elementima, inkluzivnim za dati slučaj: brojni predmeti i tragovi, naročito kontaktni (i latentni) mikrotragovi. Vidjeti detaljnije u udžbeniku – Ramljak, A.: cit. djelo !/

Iznesene uvodne napomene su od principijelnog značaja za analizu istrage u jednom misterioznom ubistvu. Hronološki će biti iznesene poduzete istražne radnje u ovom konkretnom slučaju, uz kritički osvrt, posebno na obavljena saslušanja glavnih aktera, fiksiranje tragova, analizi obdukcionog zapisnika, primjedbi na izvršeno psihijatrijsko vještačenje, itd.

Posebno će biti riječi o analitičkom osvrtu na izrečene presude prvostepenog i drugostepenog suda. U datom kontekstu bit će riječi o profilu ličnosti okrivljenog i osuđenog za gnusno i podmuklo ubistvo.

Kazuistički prikaz

Kao što proizilazi iz istražnog spisa KU – 240 / 95 CSB Dobož, SJB Tešanj i presude K. 2 / 95 Višeg suda Dobož (sa sjedištem u Tešnju), kao i presude Kž. 412 / 96 Vrhovnog suda Federacije B i H, proglašen je krivim i osuđen Efendić Avdo (82) na 10 (deset) godina zatvora po čl. 36. stav 2. tačka 1. KZ – a B i H (kvalifikovano ubistvo).

Dana 23. 08. 1995. god. u Jelahu, općina Tešanj, pronađen je mrtav policajac Hirkić Nermin (28), u sobi u kojoj je spavao. Leš je pronašla H. A. (49), domaćica, u 7,30 h.

Uviđaj je obavio istražni sudija Višeg suda Dobož, zajedno sa kriminalističkim inspektorima i kriminalističkim tehničarom, te policajcima iz Tešnja.

Kuća u kojoj je pronađen leš policajca Hirkić Nermina sastoji se od dva sprata, a soba u kojoj je zatečen leš nalazi se na prvom spratu, a odmah do nje druga soba u kojoj je spavao starac Efendić Avdo. Vrata sobe u kojoj se nalazi leš bila su poluotvorena, a leš je položen na ležaju-kauču, prekriven dekom, glavom naslonjenom na bočni naslon, dok je pod nogama bio jastuk sa tragovima krvi. Glava leša je licem okrenuta prema zidu, na mjestu gdje se nalazi deblji sloj ugrušane krvi. U predjelu potiljka glave locirane su jasno uočljive povrede, koje obilno krvare, sa slijepljenom kosom

krvlju nakvašenom. Na zidu iznad leša, tragovi krvi u formi otisaka krvavih dlanova. Na drugom ležaju nalazi se tranzistor, a do ležaja fotelja na kojoj se nalazi posteljina preko koje je poredana garderoba od uniforme. Desno od vrata nalazi se regal, a u njemu ženska garderoba. Do ulaznih vrata smješten je noćni ormarić sa ogledalom preko kojeg je prebačena trenerka plave boje. U dnu hodnika, na istom spratu je kupatilo, u kojem je pronađena sjekira, koja je izuzeta. U dvorištu kuće, prislonjena na šupu, nađena je sjekira na kojoj je otkrivena bijela nit (dlaka), a na ušicama tragovi slični krvi.

U prizemlju, odmah do ulaznih vrata, na patosu pronađen je "elzet" ključ od brave ulaznih vrata, što je provjerom potvrđeno. Na prvoj stepenici su bile crne cipele br. 42; na desnoj cipeli sasušena povrćana masa. Iz sobe u prizemlju nalaze se vrata i ulaz u kupatilo, u kojem se u košari nalazi, pored ostalog veša, jedna ženska spavačica plavo-bijele boje sa mrljama sasušene krvi. Krvne mrlje su rasporedjene na lijevom rukavu u predjelu podlaktice i na lijevoj strani prsa. U košari su nadjene i dvoje ženske gaćice sa tragovima zgrušane krvi. U prizemlju, u dnevnoj sobi na regalu, pronađen je službeni pištolj sa opasačem (cal. 7,62 mm), šapka, dvije košulje od uniforme; u jednoj, u džepu, novčanik sa ličnim dokumentima.

Istog dana (23.08.1995) izvršena je sudskomedicinska obdukcija po spec. patologu. Iznosimo najznačajnije povrede na lešu.

Na tjemeno-sljepoočnom dijelu glave, tj. na 7 cm iznad desnog uha nalazi se razderotina oblika slova ϵ duga 4 cm. Takodjer, 7 cm iznad lijeve ušne školjke razderotina forme slova ϵ duga 3,5 cm. Na potiljku razderotina trokutasta, zvjezdastog oblika dužine krakova 1,5 cm. Na očnim kopcima oba oka krvni podljevi u formi naočara.

Tkivo poglavine je difuzno krvlju podliveno i to naročito u potiljačnom, zatim lijevom tjemenom i desnom sljepoočnom predjelu. Prijelom potiljačne kosti veličine je dječijeg dlana sa utisnućem fragmenta kosti u lobanjsku šupljinu. Prijelom je če-

tvrtasto-trapezastog oblika. Tvrdna moždana ovojnica je napeta, krvlju podlivena debljine 1 cm, a njeni slivovi sadrže obilnu krv.

Od mjesta impresivne frakture na potiljku proteže se lomna pukotina sredinom potiljačne kosti prema velikom potiljačnom otvoru i tu završava. Mehka moždanića na oba čeona i oba sljepoočna režnja je difuzno krvlju podlivena i razderana, a u predjelu malog mozga su oba režnja, također, difuzno krvlju podliveni. I siva moždana supstanca prožeta je krvlju.

U zaključku vještak-obducent se izjasnio da je smrt nastupila zbog nagnječenja oba čeona, oba sljepoočna i potiljačnog režnja mozga sa sljedstvenim krvarenjem.

Nagnječenje mozga i obilno krvarenje nastali su kao posljedica udara tupotvrdog predmeta, veoma snažno zamahnutog, u više navrata, prvo u potiljačni predio, a potom i tjemeno sljepoočni. Povrede u vidu nagnječenja i krvarenja oba čeona režnja nastale su kao posljedica silovitog udara tupotvrdog predmeta u potiljačni predio sa pomjeranjem mozga prema naprijed i udara u čeonu dio lobanje tzv. *contracoop efekat*.

Pet dana kasnije – nakon obavljenog uviđaja i obdukcije leša – CSB Doboj, SJB Tešanj, pod br. 230 – 169, KU 240 / 95, od 28. 08. 1995. god. podnosi Krivičnu prijavu Višem javnom tužilaštvu Doboj protiv nepoznatog izvršioca kriv. djela ubistva iz čl. 36. stav 2. tačka 1. KZ BiH učinjenog na štetu Hirkić Nermina iz Jelaha, općina Tešanj. U opisu krivičnog djela stoji da je nepoznati izvršilac ili više njih noću 22/23. 08. 1995. god. u Jelahu, na podmukao način lišio života policajca SJB Teslić, Hirkić Nermina, sin Muhameda, rođ. 03. 02. 1967. god. u G. Koprivni, općina Cazin, sa privremenim boravištem u Jelahu, općina Tešanj. Poginuli Hirkić je stanovao u napuštenoj kući Pranjića u zajedničkom domaćinstvu sa Efendić Avdom (82), njegovom kćerkom Huseinbašić Azeminom (49) i unukom Huseinbašić Rešidom (24), svi iz Rajševe, općina Teslić. Kritične noći ubijeni je spavao u svojoj sobi na spratu kuće. Nepoznati izvršilac je ušao u nezaključanu

sobu, iskoristio zaspalost Hirkića te mu je tupim, tvrdim predmetom više puta zadao smrtonosne udarce u predjelu glave, a zatim se udaljio sa mjesta izvršenja zločina.

Tri dana kasnije, 31.08.1995.god. SJB Tešanj podnosi Višem javnom tužilaštvu Doboj Poseban izvještaj kao dopunu krivične prijave. Sa ovim aktom upoznaje se Tužilaštvo " ... da postoji osnovana sumnja da je učinilac prijavljenog djela Efendić Avdo, rođ. 13.02.1913.god., penzioner, udovac, Bošnjak, državljanin R BiH, lišen slobode dana 28.08.1995.god. u 13 h.

Ubistvo je izvršio na taj način što je u rani sabah ušao u sobu Hirkić Nermina, policajca SJB Teslić dok je ovaj bio u dubokom snu, na svirep i podmukao način, sa četiri udarca, tupim predmetom u glavu Hirkić Nerminu nanio smrtonosne povrede. Nakon izvršenog ubistva, Efendić je pokušao da sakrije tragove izvršenja, kao i fingiranje otključavanjem ulaznih vrata kuće" (sic.). A šta je sa izlaskom iz kuće unuke Huseinbašić Rešide, u 6 sati i 15 min.?!

Interesantno, u Krivičnoj prijavi, odnosno Posebnom izvještaju, uopće se ne navodi na kojim elementima se temelji "osnovana sumnja da je učinilac prijavljenog djela Efendić Avdo...", kad isti na saslušanju energično poriče bilo kakvu vezu i umiješanost u zločin ubistva. Sem toga, ne nudi se niti jedan valjan argument niti materijalni dokaz koji bi teretio Efendić Avdu. Da li je on uopće i sposoban u psiho – fizičkom pogledu da učini tako težak zločin, o tome će se kasnije dati iscrpna analiza i interpretacija, uz kritički osvrt.

Istog dana kada je izvršen uviđaj na poprištu zločina i obavljena obdukcija leša, urađen je informativni razgovor sa Efendić Avdom. U kratkim crtama iznosimo iskaz imenovanog, iz kojeg proizilazi da je on dana 22. 08.1995.god. oko 22,30 h krenuo u svoju sobu na spavanje, te prolazeći pored Nerminove sobe čuo muziku. Ušao je u sobu zatekavši Nermina zamišljenog i koji mu je odgovorio da nije raspoložen za razgovor. Dalje, Efendić Avdo navodi da je ustao oko 4 h, pošto ima ugrađen kateter koji je

morao isprazniti, a nakon ispražnjenja oprao se u kupatilu, klanjao rani sabah i legao spavati oko 5,10 h. Iz sobe nije izlazio sve do 7,30 h kada je čuo pozivanje svoje kćerke Azemine, iz čega je razumio da se Nerminu nešto strašno desilo. Odmah je izašao i ušao u Nerminovu sobu, zapazivši da je sav krvav. Nije se zadržavao, udaljio se od stravičnog prizora.

Budući je Efendić Avdo, zbog pogoršanja općeg zdravstvenog stanja, namjeravao kritičnog dana (23.08.1995) javiti se u bolnicu na kontrolu, a pritom usput da promjeni trajni kateter, pa je to učinio narednog dana, bez obzira na nemio događaj. Primljen je na Interno odjeljenje Ratne bolnice u Tešnju. Dva dana kasnije, 26.08.1995.god. oko 17,30 h bolesnik je pokušao samoubistvo skokom sa terase na visini preko 4 m. Odmah je reagiralo dežurno osoblje bolnice i povrijeđenom je pružena adekvatna pomoć. Naime, nakon skoka sa balkona Efendić Avdo je zatečen kako leži na betonu. Izvršen je rendgenski pregled i ustanovljen prijelom na lijevoj ruci, a potom mu je stavljena gipsana longeta. Također, detaljnim pregledom nisu konstatovane druge povrede unutrašnjih organa.

Ovlašteni organi SJB Tešanj, na dojavu, promptno su reagirali i izašli na lice mjesta da obave uviđaj. Utvrdili su da se na terasi, sa koje je uslijedio skok, nalazi zaštitna ograda visine 110 cm, a zatekli su stolicu i cipele Efendić Avde. Visina od zemlje do terase iznosi 4,60 m, a ispod terase se nalazi gusta zelena ograda, koja je očigledno amortizovala pad Efendića, te na taj način onemogućila veće i mnogo teže povređivanje.

U toku uviđaja, od povrijeđenog Efendić Avde izuzeta je plava košulja dugih rukava i svučene pantalone, a dva dana kasnije (28.08.95) oduzete su i muške gaće i majica dugih rukava, koje je imao na sebi. Dakle, odjeća se od osumnjičenog izuzima nakon protoka dosta vremena – 4. i 5. dana nakon obavljenog uviđaja. A upravo u toj odjeći Efendić Avdo je bio obučen kritičnog događaja i svih dana sve do povređi-

vanja u suicidalnom pokušaju, pa i dva dana kasnije ?!

Vještačenjem u MUP RBiH, Sarajevo, na dostavljenoj košulji i majici pronađeni su tragovi ljudskog porijekla od osobe koja ima krvnu grupu " 0 ". Također, i na hlačama pronađeni su tragovi krvi, ali zbog male količine nije bilo moguće odrediti jedno porijeklo.

Dana 27.08.1995.god. operativci SJB Tešanj, ponovno vrše pregled prostorija i dvorišta kuće u kojoj se dogodio zločin. Tako je pregledom sobe Efendić Avde pronađena jedna siva čarapa sa tragovima krvi. Sem toga, na čaršafu i jastučnici utvrđeni su tragovi krvi, u vidu kapljica i brisotina. U kupatilu na spratu ispod umivaonika, na gumiranom prostiraču – stazi, nađene su kapljice krvi i krvne brisotine.

Kao što je evidentno, uviđaj nije izvršen l e g e a r t i s: temeljito, sveobuhvatno i sistematično. Iz prezentiranog jasno proizilazi, u konkretnom slučaju, uviđaj na licu mjesta vršen je intermitentno, stihijski, danima, isprekidano i bez ustaljenog reda, ne uvažavajući osnovne kautele moderne kriminalistike.

Podstaknuti pokušajem samoubistva Efendić Avde, SJB Tešanj na toj činjenici kao i dokazu krvi na njegovoj odjeći, zasniva svoju " osnovanost " sumnje da je počinio krivično djelo ubistva iz čl.36. stav 2. tačka 1. KZ R BiH na štetu policajca Hirkić Nermina, pa mu svojim Rješenjem broj : 15 – 4 / 02 – 5 – 28 / 95 od 28.08.1995. god. određuje pritvor.

Umjesto da se izjava, od glavnih sudionika događaja, uzima odmah u toku uviđaja, to se čini tek dva – tri dana kasnije (?!). A te osobe su izuzetno interesantne – kriminalističkotaktički – jer su iz neposrednog okruženja, bliske i intimne sa ubijenim Hirkić Nerminom. Te osobe su H.A., kći Avde Efendića, i H.R. njegova unuka.

Iz detaljno uzetih izjava, od ove dvije akterke, sa dosta signifikantnim i transparentnim elementima izvlače se relevantne činjenice sa dalekosežnim implikacijama.

H. A. (49) je između ostalog iznijela neke detalje vrlo značajne u mozaiku odvijanja zločina. Evo tih relevantnih činjenica, koje su notirane u zapisničkom saslušanju. Imenovana je živjela u selu Rajševi, općina Teslić, odakle je protjerana u toku agresije na RBiH. Ima četvero djece (tri kćerke i sina), a bez muža je ostala prije dvadeset godina. Njegova smrt, kako su istražni organi utvrdili, obavijena je misterioznim velom tajne. Još dok je živjela sa djecom u pomenutom selu, njena kćerka Džehva počela se zabavljati sa policajcem Hirkić Nerminom, koji je radio u Tesliću. To poznanstvo i njihovo zabavljanje datira od 31.12.1988. Hirkić je često navraćao kod njih, a nekad je znao i prespavati. Veza između Džehve i Nermina bila je stabilna. Od maja 1992. god. Hirkić Nermin je izbjegao iz Teslića i došao u Rajševu. Nadalje, H. A. je izjavila: "Od tada pa sve do kraja juna 1992. god. stanovao je kod nas zajedno sa mojom porodicom i mogu reći da se izuzetno slagao sa svima. Ja sam ga lično pazila kao svoje dijete i između nas nije bilo nikakvih problema, izuzev povremenih prepirki između njega i Džehve, što je uzrok bila uglavnom Nerminova ljubomora i moram reći da je ponekad znao i da je udari". Kasnije je Hirkić Nermin otišao od njih i službovao je u SJB Teslić sa sjedištem u Kamenici, ali je redovito dolazio kod ove porodice, kad god je bio slobodan. Poslije se Stanica policije izmjestila u Novi Šeher, a nakon njegova pada, Hirkić odlazi u Tešanj. Poslije otvaranja puteva i deblokade, Nermin je otišao u Sloveniju kod svoga brata. On je i dalje kontaktirao sa Džehvom na sve moguće načine. Koristeći odsustvo Nerminovo u Sloveniji, "...moja kćerka Enisa, koja je prije otišla u Njemačku zajedno sa svojim mužem i djetetom, poslala je garantno pismo za moju ćerku Džehvu, koja je prije Nerminova povratka iz Slovenije otišla za Njemačku, našto se Nermin, pri povratku, strašno ljutio, često pominjući da nije smjela otići dok se on ne vrati". Kao što je očigledno, nastojalo se po svaku cijenu razdvojiti Džehvu od Nermina, po svoj pri-

lici zauvijek. Početkom oktobra 1994. god. porodica Efendić Avde preselila se u Jelah, u napuštenu kuću Pranjčić Ilije. I tada pozivaju Hirkić Nermina da preseli kod njih da zajedno stanuju, što je on odmah i prihvatio. S obzirom da je policajac, bio im je neophodan kao zaštita da ne bi bili deložirani i meta napada, odnosno od drugih uznemiravani.

Život u zajedništvu, u Jelahu, bio je pristojan, s tim da Nermin i Rešida nisu posebno kontaktirali, jer su se ranije posvađali. Inače, sve prepirke između ove familije i Nermina uglavnom su se odnosile na Nerminovo prebacivanje kada popije, da je ona – Džehvina majka kriva zašto se on i Džehva nisu vjenčali. Bez obzira na odvojenost i veliku udaljenost, Nermin je i dalje održavao kontakte sa Džehvom, bilo putem pisama ili telefonskom vezom. Mnogo je patio za njom. U posljednje vrijeme Nermin je stalno pominjao mogućnost njegova odlaska u Njemačku. Kako je u to vrijeme došlo do deblokade Cazinske krajine, pominjao je mogućnost njegova odlaska nakratko u svoj zavičaj, a potom bi produžio put za Njemačku po Džehvu.

Dan uoči tragičnog događaja, uveče 22.08.95.god., Nermin ih obavještava da je zakazao telefonski razgovor sa Džehvom i Enisom u Njemačkoj i ujedno ih obavještava da s njim krenu i njih dvije. U toku razgovora Nermin je napomenuo da se sprema na put u Njemačku. Koliko su mogle čuti iz razgovora, Džehva ga je odvrćala od namjere za putovanjem, navodeći da će i ona uskoro da se vrati, što je bila obmana sa ciljem da on odustane od puta. Na kraju razgovora Nermin je i dalje nepokolebljiv u svojoj odluci, pa je obećao Džehvi da će je nazvati narednog dana oko 10 h prije podne.

Nakon telefonskog razgovora, sve troje su se vratili kući gdje su zatekli starinu Efendić Avdu u dnevnom boravku i tu su nastavili da sjede i razgovaraju o sutrašnjem danu i o potrebi da se Avdo odvede ljekaru, s obzirom da je bio dosta bolestan. Nermin je obećao da će ga on odvesti kolima. Sjedili su do 22 h kada su se razišli na spavanje. U prizemlju su ostale H.A. i njena ćerka Rešida. H.A. je legla neraspremljena, u su-

knji i bluzi koje je nosila u toku dana. Kao da je namjeravala obučena ustajati u toku noći i obavljati neke poslove (?!). Navodno, nije se budila sve do 6,15 h ujutro, kada je primijetila da joj se kćerka Rešida sprema na posao i tom prilikom izlazila i zatvarala ulazna vrata. Tada je ponovno zaspala i probudila se oko 7,30 h. Popela se na sprat i odškrinula vrata Nerminove sobe, dva puta ga dozivajući da ustane. Kako se on nije oglašavao, otvorila je šire vrata i ponovno pozvala Nermina. I dalje je vladao muk, pa je ona ušla u sobu i primijetila da je položaj Nerminova tijela izokrenut za 180 stepeni, odnosno nogama na jastuku a glava prema zidu i to na mjestu gdje se uobičajeno nalaze noge. Istovremeno je uočena impresivna slika velike količine krvi na posteljini, pa i na zidu. Šokirana prizorom, vrisnula je i počela dozivati u pomoć. Odmah su reagirale komšije i brzo se okupile na poprištu zločina. Tu u sobi se našao i Efendić Avdo, a kasnije i mnoštvo svijeta.

Više nego je indikativna izjava H.R., unuke Efendić Avde, iz koje izlaze na vidjelo krucijalne činjenice koje su možda i odredile tragičnu sudbinu Hirkić Nermina. Nakon što je već iznijela poznate stvari o Hirkić Nerminu i njihovim međusobnim odnosima, otkriva dotad nepoznata saznanja. A ona su značajna i zadiru u bit problema:” u posljednje vrijeme Nermin je uživao alkoholna pića u većim količinama. S obzirom da je Nermin moju sestru Džehvu volio, stalno je govorio da će ići u Njemačku, da će tamo živjeti s njom ili da će je vratiti nazad. Moja majka nije bila za to, jer je smatrala da je Džehvi tamo bolje, da je Nermin pijanica, a po mojim nekim saznanjima. Džehva je možda tamo već imala morka i to izvjesno. Š.K. za koga se možda udala ili pak živi u vanbračnoj zajednici. Predpostavljam da moja majka nipošto nije željela da to Nermin sazna, bojeći se da on nebi što napravio ili pak sestru doveo ovamo... Kad god je Nermin planirao odlazak u Njemačku moja majka ga je uspijevala ubijediti da ne ide, navodeći da će Džehva sigurno ovamo doći. Obmanjivala ga je na

svaki mogući način. To je Nermina povremeno nerviralo, pogotovo u opitom stanju prigovarao mojoj majci, da sprečava da se on sastane sa Džehvom. Kad su dolazili u takav konflikt, Nermin je psovao mater mojoj majci, govoreći da će on ipak ići po nju.

Kad je posljednji mjesec dana došlo do oslobadjanja izvjesnih teritorija u Bosanskoj krajini (Cazin, Bihać...), Nermin je donio konačnu odluku da ode posjetiti svoju rodbinu koju nije vidio četiri godine. Pričao je mojoj majci, kada ode tamo da će posjetiti Njemačku i govorio da će dovesti Džehvu. Ona je njemu govorila i preporučivala da ode svojim roditeljima a da nipošto ne ide u Njemačku. Medjutim, on je bio kategoričan... "Ona (H.A.) je nešto duboko skrivala i užasno se plašila da istina ne dospije do Nermina.

Kritične noći, nakon obavljenog telefonskog razgovora sa Džehvom i Enisom u Njemačkoj, vratili su se kući i nastavili sa sijelom u dnevnom boravku, a diskutiralo se o tek završenom telefonskom razgovoru. "Ponovo se došlo na temu Nerminovog odlaska, te je ovaj put majka negodovala govoreći da ne ide u Njemačku. Nermin je rekao da je odluka konačna i da putuje za dva-tri dana, i da su mu papiri spremni, te će obavezno ići, a posebno je naglasio da će oko 10 h, tj. sutradan sam razgovarati sa Džehvom. Kako sam shvatila Nermina, on će Džehvi saopštiti da će krenuti k njoj u Njemačku. Prije nego što je krenuo na spavanje, Nermin je obećao djedu Avdi da će ga sutradan odvesti u bolnicu, jer se djed osjećao slabo... U toku noći ja nisam ništa čula ni vidjela, niti sam primijetila da je majka ustajala. Prije spavanja izašla sam iz sobe i zaključala ulazna vrata kuće, ključ ostavila u bravi, a zatim sam zaključala i vrata dnevne sobe gdje smo majka i ja spavale. Ujutro u 6,15 h sam se probudila, a koliko je sati vidjela sam na zidnom satu. Spremila sam se da idem na posao. Pogledala sam kroz prozor i utvrdila da je napolju lijepo vrijeme, te odlučila da umjesto džemperu obučem košulju koja se nalazila na spratu, u sobi u kojoj Nermin spava. U spa-

vaćici i bosa otišla sam na sprat i otvorila vrata Nerminove sobe, koja nisu bila zaključana, u namjeri da uzmem košulju iz regala. Kad sam ušla u sobu, pogledala sam ulijevo i primijetila da Nermin leži na leđima, da su mu noge krvave, kao i zid iza kupača. Odmah sam napustila Nerminovu sobu i spustila se u prizemlje, obukla odjeću koju sam uveće spremila, izašla iz sobe ne budivši majku. Napominjem, kad sam išla na sprat, vrata dnevne sobe, u kojoj smo spavale ja i majka, bila su zaključana. Ja majku nisam htjela buditi. kako joj ne bi ispričala krvavi prizor koji sam vidjela na spratu iz razloga što nisam želila majku uznemiravati. da je sikiram kako joj srcu ne bi naškodilo "(sic) ?! Nevjerovatno, kakve groteske iznosi nakon stravičnog prizora sa poprišta zločina. Svaki čovjek bio bi šokiran takvom scenom, izbezumljen, iracionalan, a nikako hladnokrvan, i da pritom ne obavještava nikoga. Čovjek konsterniran stravičnim prizorom ne može kontrolirati svoje postupke, ispušta jezive krike i čini nesuvisle radnje." Kad sam izlazila iz kuće, ulazna vrata bila su otključana, ali zatvorena, a ključ od tih vrata bio je na podu s unutrašnje strane, odmah do prve stepenice stubišta".

Nakon završene istrage, Više javno tužilaštvo Doboj svojom optužnicom broj Kt.2/95 od 8.11.1995.godine, optužilo je Efenđić Avdu (82) zbog krivičnog djela ubistva iz čl.36.stav 2.tačka 1. KZ RBiH.

U svojoj odbrani optuženi iznosi da je bio u dobrim odnosima sa ubijenim, da se s njim duže vremena poznao, jer se zabavljao sa njegovom unukom. Kritične noći nije se budio, probudio ga je vrisak kćerke Azemine u 7,30 h. Ustao je i pritrčao, vidio da je neko ubio Nermina, ali se ne može izjasniti da li je ulazio u sobu ili ne. U toku noći nije se budio niti čuo galamu i vrisku. On nije ubio Nermina niti je imao povoda za to...

U presudi prvostepenog suda stoji da: "Cijeneći odbranu optuženog sud istoj nije ukazao povjerenje, jer je ista po ocjeni suda usmjerena na to da od sebe otkloni krivičnu odgovornost, a suprotna je i materija-

lnim i drugim dokazima koje je sud proveo na glavnom pretresu. Sem toga, optuženi svoju odbranu mijenja u toku postupka, pa tako prvo odbija da da iskaz, potom u istrazi izričito tvrdi da nije ulazio u sobu ubijenog Hirkić Nermina, da ga je o ubistvu obavijestila njegova kćerka Azemina, a na glavnom pretresu mijenja iskaz i tvrdi da ga je probudila vriska njegove kćerke, te se ne sjeća da li je ulazio u sobu ubijenog ili ne. Ističe da je tačan iskaz dat na glavnom pretresu, međutim, ne može da objasni tu razliku u svojim odbranama i tvrdi da tako nije izjavljivao istražnom sudiji...". Zahtijevati preciznost u najsitnijim detaljima u navodima optuženog je na blasfemičnom fonu. Utoliko je neozbiljno, što se tako nešto traži od optuženog u dubokoj starosti, u cjelosti zanemarujući i ignorišući senijum ispoljen kod ovog oronulog starca. Nedvojbeno, psihičke funkcije u zapažanju, sjećanju, intelektu, mišljenju, itd su bitno narušene, konfuzne, nesigurne, inkoharentne, nesuvisle kod starca u 82. godini života.

Nadalje, sud glavno svoje uporište u dokazima bazira na biološkom vještačenju, pronalasku tragova krvi na odjeći optuženog i okrivljenog. Tragovi krvi su "O" krvne grupe, ali "...zbog izuzetno malih dimenzija (količine) nije bilo moguće utvrditi porijeklo krvi na hlačama, jastučnici i navlaci za prekrivač, Efendić Avde..." Posebno se u presudi naglašava da su "krvne mrlje raspoređene na oba rukava košulje, naročito u nivou podlaktice ruke". Dakle, sud na osnovu pronalaska tragova krvi krvne grupe "O" na košulji (rukavima) Efendić Avde, uzima kao vjerodostojan dokaz da je on počinitelj djela ubistva. Ta je krv mogla dospjeti na odjeću Efendića njegovim kontaktima sa mrtvim tijelom Hirkić Nermina i poprištem zločina, na kojem se nalaze masivne lokve krvi i obilna nakvašenost posteljine. Tim više, jer se okrivljeni slobodno kretao po kući pa i onim mjestima gdje je bilo mnogo masivnih tragova krvi, a kao što je već navedeno, odjeća je od njega izuzeta tek 4. i 5. dana nakon zločina. U tom periodu postojale su veoma realne mo-

gućnosti da se odjeća zaprlja krvlju na svakom mjestu kuće u kojoj je boravio.

Zasluguje posebnu pažnju, uz kritički osvrt, psihijatrijsko vještačenje, na kojem sud bazira svoju presudu. Pomenuto vještačenje nije ekspertiza u klasičnom smislu, izvedena dužim psihijatrijskim posmatranjem, već na osnovu psihijatrijskog intervjua sa optuženim, a takodjer, anticipirajući i heteroanamnestičke podatke uzete od kćerke i unuke. Evo glavnih poenti iz psihijatrijskog vještačenja. Naime, psihijatrijski vještak "...smatra da optuženi ima određene zdravstvene probleme koji su karakteristični za njegovu životnu dob (82) koji, međutim, nisu relevantni kod ocjenjivanja stepena njegove uračunljivosti u ovom predmetu. Arteriosklerotične promjene kod njega nisu izazvale neki poseban intelektualni deficit, pa se može reći da je njegova orijentacija prema ljudima oko sebe, zatim u prostoru i vremenu očuvana. Amnezija koju pokazuje u vezi sa određenim događajima ne ostavlja uvjerljiv utisak, te je mogla nastati kao posljedica nesvesne želje da se neprijatni događaj potisne iz sjećanja, a nikako stanja izmijenjene svijesti u momentu činjenja djela.

Kao potvrda tome najbolje će poslužiti način i okolnosti izvršenja djela, jer je na osnovu svega (ubistvo na spavanju, pokušaj sakrivanja tragova i dr.) očigledno da motivacija na ovaj čin potiče iz zdravog dijela ličnosti. Pokušaj suicida i kompletno ponašanje okrivljenog nakon izvršenja krivičnog djela predstavljaju samo jedno reaktivno stanje na jednu neprijatnu situaciju u kojoj se našao "(?!). Veoma protivrječno analiziranje psihičkog statusa Efendić Avde!. Dakle, očigledan i eklatantan primjer *contradictio in adiecto*! Povodeći se za ovim smjelim i konkluzivnim konstatacijama psihijatra, krivično vijeće suda postupa arogantno na glavnom pretresu, odbijajući umjesni, logični, svrsishodni i pravno utemeljeni prijedlog odbrane da se izvrši novo psihijatrijsko vještačenje, u renomiranoj psihijatrijskoj ustanovi, od iskusnih i kompetentnih psihijatara-forenzičara. Sud ni-

čim ne obrazlaže neprihvatanje prijedloga branioca, već samo konstatira da je "...optuženi iznio svoju odbranu i to mijenjajući je više puta, pa smatra da je takvo vještačenje nepotrebno...".

Naslanjajući se na izneseni "dokazni" materijal i obrazloženje presude Višeg suda Doboj, istovjetno stanovište zauzima i Vrhovni sud Federacije BiH, Sarajevo. Tako u obrazloženju presude Vrhovni sud apodiktički konstatira da je "na osnovu svih izvedenih dokaza, koje je prvostepeni sud savjesno i brižljivo cijenio, pravilno je i pozudano utvrdio da je počinitelj ovog ubistva mogao biti jedino optuženi Efendić Avdo radi čega ga je i oglasio krivim i osudio, te za to svoje utvrdjenje dao je potpune razloge. Po nalazu ovog suda prvostepeni sud je potpuno pravilno utvrdio krivičnu odgovornost optuženog sa aspekta njegovog zdravstvenog psihofizičkog stanja, a na osnovu psihijatrijskog nalaza, kojeg je sud cijenio i prihvatio kao potpuno i stručno dato, pa sljedstveno tome, pravilno je prvostepeni sud utvrdio i oblik vinosti – direktni umišljaj sa kojim je optuženi postupio u izvršenju djela ubistva...".

Zaista je suvišan bilo kakav komentar na ove nebulozne konstatacije suda. Efendić Avdo je sa stanovišta njegovog psihofizičkog statusa u dubokoj starosti i evidentno oboljela osoba, te kojoj je neophodna tuđa pomoć u elementarnim životnim potrebama.³ Njegova se fizička snaga mjeri sa onom kod djeteta od 4-5 godina. O tome će biti više riječi u zaključnim razmatranjima!

Osobito su vidljive promjene u smislu hipotrofije i atrofije na distalnim (donjim) dijelovima ekstremiteta. Ova atrofija mišića obuhvata nekoliko procesa, neki od

³ "Promjene na nervnom sistemu..., imaju odraza i na mišićnom aparatu. Starenje muskulature se najviše ispoljava u gubitku radne sposobnosti mišića. Maksimalna snaga stiska šaka postaje sve slabija. Ovo je uvjetovano, pored ostalog, i smanjenjem kreatinin fosfata u mišićima, koji je od velikog značaja za mišićnu kontrakciju. Zbog neaktivnosti, odnosno slabije pokretljivosti, dolazi do smanjenja mišićne mase, a zatim do niza degenerativnih promjena na mišićnim vlaknima...".

njih su miopatski, a neki denervacioni zbog gubitka motornih neurona..." (Gavranović M: Biološke promjene u starosti. U: Klinička gerijatrija; 16–19. Međunarodni centar za mir, Sarajevo, 1997).

DISKUSIJA

Vrhunac prevalentnosti kriminaliteta dostiže se u 20-25.godine života, opadajući s godinama, da bi se u dubokoj starosti posve izgubio. Ova nepobitna činjenica ima svoju potvrdu u konstataciji da je "starost završetak evolucionih procesa čovječijeg organizma". Stoga i kriminalitet starih osoba je neznatan, sa vrlo niskom incidencijom, jer s procesom starenja se gubi vitalitet, pa u najdubljoj starosti iščezava kriminalitet.⁴

Duboka starost (senilnost) redovito je praćena i karakterizirana nizom simptoma poremećaja psihičkih funkcija, kao posljedice aterosklerotskih promjena mozga. Poremećaji su izraženi, upadljivi, manifestni, a ispoljavaju se vrlo teškim upamćivanjem, poteškoćama u mišljenju i rasudjivanju, znatnim opadanjem intelektualne funkcije, sumanutim sadržajima, razdražljivošću, neadaptibilnošću, itd.

"Starost je osobito ugrožena bolestima i slabostima, tako da i u ovoj životnoj dobi nalazimo neka negativna vladanja, različite socijalno-patološke pojave, pa i zločine..." (Šeparović, Z.). Zapažen je visok procenat ljudi koji oko 65.godine života ispoljava psihičke promjene u karakternom i intelektualnom nivou, a nazivaju se senilnošću.⁵

⁴ "Starenje je proces, sa znatnim razlikama između tjelesne i duhovne staračke regresije, s velikim individualnim varijacijama u brzini starenja općenito pa i unutar jednog organizma zbog razlika u brzini kojom stare pojedini njegovi dijelovi. Starenje je proces u kojem involucija dominira nad evolucijom..." (Šeparović Z.: Kriminologija, "Narodne novine", 1987)

⁵ Simptomatologija starenja je raznovrsna i vrlo ispoljena pa dominira cijelim bićem pojedinca: "...brzo tjelesno i duševno zamaranje, tjelesna i duševna nespretnost, popuštanje inicijative i intuicije, ukočeno mišljenje i otežano opažanje. Emocionalno se opaža tupost i indolentnost, bezobzirnost, razdražljivost, nezadovoljstvo, apatija, nepovjerenje i nepo-

Stopa kriminaliteta starijih osoba je zanemarljiva i krajnje rijetka pojava, u nekim statistikama se navodi incidencija sa svega 5%, a njegova struktura i pojavnici oblici ne predstavljaju društveno opasan fenomen. "Radi se o kriminalitetu slabosti, koji počiva na općem tjelesnom propadanju i na razgradnji psihičkih funkcija" (Kern, E.). Prema tome, gotovo redovito se kod starijih osoba isključuje nasilje, upravo zbog znatno reducirane tjelesne snage. Fizička energija starijih osoba je nedostatna i za održanje elementarnih njihovih aktivnosti, a kamoli da se upotrijebi u nanošenju mehaničkih povreda drugim osobama. Iz toga rezultira konstatacija da je kod starijih osoba dominantan tzv. "pasivni kriminalitet" (Milutinović, M.). Upravo, takva kategorija kriminaliteta je uvjetovana navedenom psihofizičkom slabošću. Čak štaviše on je i kod profesionalnih zločinaca – prevashodno sileđžija – u starosti pervertiran u pasivne forme delikata.⁶

Nije svrsishodno niti korektno proučavanje kriminaliteta u životnom periodu "kada se ostarjelom individuumu potpuno smanji sposobnost muskularnog reagiranja, recimo od 70. godine starosti pa naviše..." (Hentig, H.).⁷ Usredsređuje se pažnja na

dnošljivost..." (Medicinska enciklopedija, JNZ, II izdanje, Zagreb, 1980).

⁶ Kako bi se navedene tvrdnje argumentirale, radi jasnije ilustracije, 7581 osuđenih počinitelja krivičnih djela u Hrvatskoj starih 60 i više godina izdvojena su najteža, u čijem izvršenju je neophodna primjena sile, kao što su ubistva i svi seksualni delikti, pa na njih otpada zanemarljiva incidencija: na ubistva 0,5% i seksualne delikte 0,4%. Kada se uzme u obzir dobna skupina od 60. i više godina, sigurno je da su i ove dvije vrste delikta počinili akteri granične dobne skupine (oko 60. godine starosti); dakle, osobe koje još posjeduju tjelesnu snagu, neophodnu u realizaciji navedenih krivičnih djela. Međutim, u antisocijalnom ponašanju, pa i u ubistvu kao takvom, u starosnoj populaciji moguće ga je izvršiti na drugi način bez upotrebe sile: vatrenim oružjem, trovanjem, vatrom, vrelinim tečnostima, pa čak i mehaničkim putem – oštrim sječivom po vulnerabilnim mjestima (vratne žile i sl.) za koje nije neophodna naročita snaga.

⁷ Hentig, H.: Zločin – uzroci i uslovi, "Veselin Masleša", Sarajevo, 1959.

prelazno doba u kojem nisu nastupile manifestne promjene u psihofizičkom pogledu.

Starije osobe, pogotovo one u dubokoj starosti, sem aterosklerotskih i degenerativnih promjena u cijelom organizmu, vrlo su sklone znatno češćim somatskim oboljenjima (kardiovaskularnim, plućnim, jetrenim, uropoetskim...) što dodatno opterećuje ionako krhko i ruinirano zdravstveno stanje.

Rezi me

Ubistvo policajca Hirkić Nermina (u ljeto 1995. god.) u dubokom snu, dakle, na veoma podmukao način, ovom činu daje posebnu kvalifikatornu dimenziju.

Povrede su bezuslovno smrtonosne, sa opsežnim nagnječenjem, razorenjem i krvnim podljevim mozga. Nanesene su ušicama sjekire, višekratnim i veoma snažnim zamasa. Tolikom ispoljenom silovitosti da je slomljena potiljačna kost sa izbijanjem trapezastog iverja – fragmenta veličine dječijeg dlana, te njegovim utisnućem u lobanjsku šupljinu. Udarci su imali izuzetno prodoran i prenosni učinak sa pomjeranjem cijelog mozga u smijeru dještva sile – prema naprijed sa contracoop efektom u čeonim režnjima i njihovim sljedstvenim teškim povređivanjem.

Navedene povrede glave i mozga mogla je prouzročiti samo veoma jaka, silovito zamahnuta tupotvrda mehanička sila. U svakom slučaju, osobe u životnom dobu koje posjeduju takvu respektibilnu snagu. Dakle, apriorno se isključuje osoba životne dobi od 82. god., kao što je okrivljeni i osuđeni Efendić Avdo, bez obzira i kad bi posjedovao solidnu očuvanost psihofizičkog habitusa. A kako je utvrđeno, osuđeni Efendić Avdo je, sem oronule starosti i ispoljenog senijuma, mentalno vrlo težak bolesnik i čovjek sa ozbiljno narušenim somatskim zdravljem.

Nalaz bioloških tragova na tijelu odnosno odjeći osumnjičenog, mrlja krvi sa krvnom grupom "O", koju je posjedovao ubijeni, ali istu krvnu grupu su imale još dvije osobe iz neposrednog okruženja, ni u kom slučaju ne može biti dokaz niti imati

potvrdu u markiranju izvršioca (zločinca). Pogotovo, kada se ima u vidu da se osumnjičena osoba slobodno kretala u miljeu sa obilnim tragovima krvi, koje su se "lijepile" za odjeću Efendić Avde, pa je upravo zbog toga i osumnjičen za ubistvo. Sem toga, odjeća od osumnjičenog je izuzeta tek 4.-5. dana nakon izvršenog ubistva, što predstavlja svojevrsni kriminalistički nonsens.

Bazirati sumnju za počinjeni zločin, na pokušaju samoubistva i dovoditi ih u uzročno-posljedičnu vezu, najblaže rečeno je bizaran i stupidan čin, te kao takav neodrživ. Stare osobe su permanentno u depresivnom stanju i čine visok stepen rizika u suicidalnom aktu. Kada se one nađu u psihičkoj krizi ili iznenadnom košmaru sklone su suicidu.

Hirkić Nermin je u vrlo napetim i zategnutim odnosima sa kćerkom i unukom Efendić Avde. Među njima je stalno varnice i izbijaju verbalni sukobi, a sve zbog napuštanja i odlaska u Njemačku njegove dugogodišnje djevojke Džehve, čemu je najviše doprinjela njena majka. Pa i kritične noći dolazi do žučne rasprave i Nerminove neopozive riješenosti da putuje u Njemačku po djevojku, čemu se energično i lavovski protivila njena majka. O tome postoji iskaz svjedokinje Š.E., koja je iz neposredne blizine, skrivena i iz prikrajka, slušala raspravu odnosno prepirku između aktera, uoči samog ubistva. U tom komplotu sagledavati izvršeni zločin. U tome i leži maskirani motiv ubistva. O toj dimenziji sudbonosnih zbivanja, Efendić Avdo nema pojma niti je svjestan šta se sve dramatično odigralo *in tempore criminis*.

ADDENDA

I prije izvršenog zločina, odnosno ubistva Hirkić Nermina, starac Efendić Avdo bio je vrlo ozbiljan i težak hronični bolesnik. Instaliran mu je trajni kateter zbog dekompenzirane hipertrofije prostate. Po njegovom lišenju slobode, u toku boravka u istražnom zatvoru, a potom u KPD Zenica nakon pravosnažnosti presude, pod stalnom

je ljekarskom zaštitom i permanentnim tretmanom. U Zdravstvenom kartonu evidentirana su sljedeća oboljenja :

- Obstipatio chronica
- Bronchitis chronica exacerbata cum emphysemam pulmonum
- Myocardiopathia ath. compensata
- Hypertensio arterialis
- Adhaesio pleurae
- Sumnja na metastaze na plućima
- Hypernephroma ?
- Ulcus bulbi duodeni chronicum

U posebnom Ljekarskom uvjerenju, na ime osuđenika Efendić Avde, mb.br. 165 /95, izdatog od strane Zdravstvene službe KPD Zenica, u potpisu načelnika pomenute službe dr. H. J., doslovce stoji: "Pri stupanju na izdržavanje kazne dana 14.02. 1996.god. konstatuje se da je riječ o jako starom čovjeku, koji izgleda slabo, istrošeno, blijedo, neuhranjeno.

Osuđenik se u više navrata žalio na bolove u plućima, te u predjelu jetre i bubrege, uslijed čega je indiciran program medicinskih pretraga kojom prilikom su ustanovljena navedena oboljenja. Na osnovu svega navedenog radi se o jako starom i bolesnom čovjeku koji je " ante finem ", praktično na samrti ..."

Prema iznesenim stručnim konstatacijama sa teoretskim utemeljenjima, sem mentalnih vrlo izražajnih promjena kod osoba u poodmakloj starosti, vrlo su izražene progresivne organske promjene. U devedesetoj deceniji maksimalno je ispoljena mišićna slabost, odnosno atrofija mišića do tog stepena da osobe nemaju snage da duže stoje, hodaju ili čak da u ruci drže predmete zanemarljive težine (čaja sa vodom, pepeljara, štap i sl.), a kamoli da ispoljavaju naglašenu snagu sa takvim mišićima. Kao što je, npr., u konkretnom slučaju " snažnog zamaha i udara ušicama sjekire "u dosta čvrstu i zadebljalu potiljačnu kost. Ta je mogućnost ispoljavanja snage u ubistvu Hirkić Nermina sa apsolutnom tvrdnjom isključena, kod osobe sa 82 god. života.

Tim prije, što su kod Efendić Avde sem duboke starosti ispoljena vrlo ozbiljna organska oboljenja : srca, bronho – plućnog sistema, aktivnog čira na dvanaestercu, te teškog oboljenja bubrega i dekompenzirane hipertrofije prostate, sa neophodnošću nošenja trajnog katetera, etc.